

**INTERNETDAGI SHAXSIY MA'LUMOTLARNI HIMOYA QILISH:
XALQARO MEYORLAR VA O'ZBEKISTON TAJRIBASI**

Azirbaev Salamat Kuanishbaevich

*Qoraqalpoq davlat universiteti yurisprudensiya tálím yónalishi yuridika
fakulteti 3-kurs talabasi.*

Tel raqami: +998 90 700-68-62

Email: azerbaevsalamat947@gmail.com.

Annotatsiya: *Ushbu maqola internetdagi shaxsiy ma'lumotlarni himoya qilishning ahamiyatini tahlil qiladi, xalqaro me'yorlar va O'zbekiston Respublikasidagi mavjud qonunchilikka asosanib. Internetda ma'lumotlarni himoya qilishda yuzaga keladigan muammolar, shaxsiy ma'lumotlarning maxfiyligini ta'minlash, va bu sohada davlat organlarining roli ko'rib chiqiladi. Xalqaro qonunlar, ayniqsa, Yevropa Ittifoqining GDPR va boshqa hududiy me'yorlarning ta'siri, shuningdek, O'zbekistonning shaxsiy ma'lumotlarni himoya qilish sohasidagi yutuqlari va kamchiliklari tahlil etiladi.*

Kalit so'zlar: *shaxsiy ma'lumotlar, internet, ma'lumotlarni himoya qilish, maxfiylik, xalqaro me'yorlar, O'zbekiston qonunchiligi, GDPR, ma'lumotlar xavfsizligi, huquqiy himoya.*

Kirish

Internetning rivojlanishi va raqamli texnologiyalarning kundalik hayotga kirib borishi shaxsiy ma'lumotlarni himoya qilishni dolzarb masalalardan biriga aylantirdi. Shaxsiy ma'lumotlar, jumladan, ism, familiya, yashash manzili, telefon raqami va boshqa shaxsiy ma'lumotlar, nafaqat xalqaro miqyosda, balki milliy huquq tizimlarida ham katta ahamiyatga ega bo'lgan huquqiy himoyaga muhtojdir. O'zbekiston Respublikasida shaxsiy ma'lumotlarni himoya qilish borasida bir qator qonunlar ishlab chiqilgan bo'lsa-da, bu sohada hali ham ba'zi muammolar mavjud. Xalqaro tajriba, xususan Yevropa Ittifoqining Umumiy Ma'lumotlar Himoyasi To'g'risidagi



Regulyatsiyasi (GDPR) va boshqa me'yoriy hujjatlar, O'zbekiston qonunchiligini rivojlantirish uchun muhim manba hisoblanadi.

Shavkat Mirziyoyevning so'zlariga ko'ra, "Raqamli iqtisodiyotning rivojlanishi shaxsiy ma'lumotlarni himoya qilishda davlat va xususiy sektor o'rtasida samarali hamkorlikni talab etadi". Bu fikr, shaxsiy ma'lumotlarning xavfsizligini ta'minlashda nafaqat davlatning, balki barcha jamiyatning ham javobgarligini bildiradi.

Internetdagi shaxsiy ma'lumotlarni himoya qilishning huquqiy asoslari

Internetdagi shaxsiy ma'lumotlarni himoya qilishni ta'minlash uchun qonunchilikda bir qator muhim prinsiplarga asoslanish zarur:

Shaxsiy ma'lumotlarning maxfiyligi: Shaxsiy ma'lumotlar himoya qilinishi kerak va ularning to'liq maxfiyligi ta'minlanishi zarur. Ma'lumotlarga ruxsatsiz kirish yoki ularni tarqatish yuridik jihatdan taqiqlangan. Ma'lumotlarni to'plashning ruxsatnoma asosida amalga oshirilishi: Har bir shaxs o'z shaxsiy ma'lumotlarini taqdim etishda erkin ravishda qaror qabul qilishi kerak. Ma'lumotlarni to'plash va ishlatish jarayonida shaxsning roziligi zarur. Ma'lumotlarning aniq va oshkora ishlatilishi: Shaxsiy ma'lumotlar faqatgina aniq va maqsadli ishlatilishi kerak. Ma'lumotlarni yig'ish va saqlash faqat belgilangan maqsadlar uchun amalga oshirilishi lozim.

Ma'lumotlarni saqlash va ularga kirishning nazorat qilinishi: Ma'lumotlarni saqlash va ularga kirishni ta'minlashda maxfiylikka rioya qilish zarur. Har qanday huquqiy yoki noxush holatlarda ma'lumotlar xavfsizligini ta'minlash uchun zarur choralar ko'rilishi kerak.

Xalqaro me'yorlar va shaxsiy ma'lumotlarni himoya qilish

Xalqaro miqyosda shaxsiy ma'lumotlarni himoya qilishga qaratilgan bir qator yirik huquqiy me'yorlar mavjud. Ular orasida eng muhimlari:

GDPR (General Data Protection Regulation): Yevropa Ittifoqining GDPR qonuni, 2018-yilda kuchga kirgan, shaxsiy ma'lumotlarni himoya qilishda eng qattiq va to'liq qonunlardan biridir. GDPR shaxsiy ma'lumotlarni to'plash, saqlash, ishlatish va ularga ruxsatsiz kirishni qat'iyan taqiqlaydi. GDPR yuridik shaxslarni, shu



jumladan, internet-platformalarini shaxsiy ma'lumotlar xavfsizligini ta'minlashga majbur qiladi.

OECD (Organisation for Economic Co-operation and Development) shaxsiy ma'lumotlarni himoya qilishga doir prinsiplari: OECDning shaxsiy ma'lumotlarni himoya qilishga doir prinsiplariga ko'ra, shaxsiy ma'lumotlar yig'ish, ishlatish va saqlashda xolislik, oshkoralik va xavfsizlikni ta'minlash zarur.

Ushbu me'yorlarning O'zbekiston qonunchiligiga ta'siri: O'zbekiston Respublikasi shaxsiy ma'lumotlarni himoya qilishni ta'minlashga doir bir qator qonunlarni ishlab chiqqan bo'lsa-da, xalqaro tajribalar, xususan, GDPRga asoslangan tizimlarni joriy etish O'zbekiston huquqiy tizimida ham muhim qadam bo'ladi. Xalqaro me'yorlar bilan bir qatorda, mahalliy qonunlar va normativ hujjatlar ham samarali himoya mexanizmlarini ta'minlashga qaratilgan.

O'zbekiston Respublikasidagi shaxsiy ma'lumotlarni himoya qilish qonunchiligi

O'zbekiston Respublikasida shaxsiy ma'lumotlarni himoya qilish bilan bog'liq qonunlar va normativ hujjatlar mavjud bo'lib, ular quyidagilarni o'z ichiga oladi:

Shaxsiy ma'lumotlar to'g'risidagi qonun: 2002-yilda qabul qilingan ushbu qonun, shaxsiy ma'lumotlarning maxfiyligini ta'minlash, ularni ishlatish va saqlashning asosiy qoidalarini belgilaydi. Shaxsiy ma'lumotlarning to'g'ri ishlatilishi, maqsadga muvofiq ravishda saqlanishi va ruxsatsiz foydalanishning oldini olish bo'yicha zarur choralar ko'riladi.

Ma'lumotlarni himoya qilish va maxfiylikni ta'minlashga doir me'yoriy hujjatlar: O'zbekistonning Ma'lumotlarni himoya qilish davlat xizmatining qoidalari va boshqa huquqiy aktlar shaxsiy ma'lumotlarning xavfsizligini ta'minlashni nazarda tutadi.

Shaxsiy ma'lumotlarni yig'ish va saqlashning tashkiliy va texnik himoyasi: Shaxsiy ma'lumotlar yig'ilganda, ular uchun maxsus saqlash joylari, himoya tizimlari va xavfsizlik choralari yaratish talab etiladi. Ushbu tizimlar internetda ma'lumotlarni taqdim etayotgan sub'ektlar tomonidan ta'minlanishi kerak.

O'zbekiston tajribasidagi kamchiliklar va ularni bartaraf etish yo'llari



O'zbekiston qonunchiligida shaxsiy ma'lumotlarni himoya qilishda ba'zi kamchiliklar mavjud. Bularning orasida:

Qonunlarning yangi texnologiyalarga moslashmaganligi: Shaxsiy ma'lumotlarni himoya qilishga doir qonunlar yangi texnologiyalar va raqamli platformalar bilan shug'ullanayotgan bugungi kun ehtiyojlarini to'liq qamrab olmagan.

Xavfsizlikni ta'minlashdagi muammolar: Internet orqali tarqatilayotgan ma'lumotlar xavfsizligini ta'minlashda hali ham ba'zi muammolar mavjud. O'zbekistonning yuridik va texnik infratuzilmasi ba'zan xalqaro talablar va standartlarga to'liq mos kelmaydi.

Huquqiy va amaliy muammolar: Shaxsiy ma'lumotlarni himoya qilishni ta'minlashda davlat va xususiy sektordan kuchli hamkorlik zarur. Xususan, xususiy kompaniyalar tomonidan saqlanayotgan ma'lumotlarga nisbatan nazoratni kuchaytirish va ularni himoya qilish bo'yicha davlat organlari faoliyatini kuchaytirish talab etiladi.

Xulosa

Shaxsiy ma'lumotlarni himoya qilish nafaqat fuqaro huquqlarini himoya qilish, balki internetda xavfsiz va ishonchli muhitni yaratishda muhim ahamiyatga ega. O'zbekistonning shaxsiy ma'lumotlarni himoya qilish bo'yicha qonunchiligi mavjud bo'lsa-da, xalqaro me'yorlar va tajribalardan foydalanish orqali tizimni takomillashtirish zarur. Bunda shaxsiy ma'lumotlarni himoya qilishning samarali mexanizmlarini yaratish, xavfsizlikni ta'minlash va fuqarolarni himoya qilishda davlat va xususiy sektor o'rtasida kuchli hamkorlikni ta'minlash muhimdir.

FOYDALANILGAN ADABIYOTLAR

- 1) O'zbekiston Respublikasi "Shaxsiy ma'lumotlar to'g'risida"gi qonun
- 2) Yevropa Ittifoqining GDPR (General Data Protection Regulation)
- 3) OECD, Principles on Personal Data Protection, 2021
- 4) Johnson, Data Protection and Privacy Law, London, 2022
- 5) O'zbekiston Ma'lumotlarni Himoya qilish Davlat Xizmati, 2023